

Договір управління майном як підстава виникнення довірчої власності

Ільків О. В.

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука

вул. Степана Дем'янчука, 4, Рівне, Україна

orcid.org/0000-0002-0659-1855

olihor@ukr.net

Ключові слова: *довірча власність, договір управління майном, речові права, довірчий власник, право очікування.*

У статті досліджується договір управління майном як підстава виникнення довірчої власності. Доведено, що договір управління майном спрямований на організацію та формування засад довірчого управління майнового об'єкта цивільних правовідносин. У рамках даного договору здійснюється передання повноважень власника іншій особі. Відносини між управителем майна та власником-установником управління носять довірчий характер. Водночас договір є підставою виникнення зобов'язального правовідношення між установником управління та управителем, де останній володіє, використовує, розпоряджається майном у межах, визначених договором.

Управитель здійснює управлінську діяльність не лише стосовно майна, переданого йому за договором. Управителю (довірчому власнику) передаються майнові (речові) повноваження на підставі договору, який є формою регулювання водночас зобов'язальних взаємовідносин між цими ж сторонами. Для реалізації повноважень речового характеру довірчий власник має похідні від змісту права власності правомочності, абсолютний характер яких може бути обмежений договором. Тобто в процесі управлінської діяльності управитель набуває речові права на майно, яке є результатом здійснення його повноважень довірчого власника, які полягають у володінні, користуванні та розпорядженні майном.

Автор розглядає право очікування за договором управління майном як складову частину майна об'єкта цивільних прав з обмеженим речовим правом, відповідно до якого володілець цього права наділений певними, але не всіма правами власника майна, та, як засвідчує правомочність його власника, отримує право власності чи інше речове право на відповідне майно в майбутньому.

Довірчі речові права можна розглядати як сукупність правомочностей, які забезпечують особі можливість здійснювати суб'єктивні цивільні права щодо володіння, використання та розпорядження матеріальними об'єктами за своєю волею та в межах повноважень, визначених законом та договором.

Property management agreement as a ground for trust property

Ilkiv O. V.

Candidate of Law, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Civil Law Disciplines

Academician Stepan Demianchuk International University of Economics and Humanities

Stepan Demianchuk str., 4, Rivne, Ukraine

orcid.org/0000-0002-0659-1855

olihor@ukr.net

Key words: *trust property, property management agreement, property rights, trust owner, right of expectation.*

The article examines the property management agreement as a basis for the emergence of trust property. It is proved that the property management agreement is aimed at the organization and formation of the principles of trust management of the property of civil legal relations. Under this agreement, the transfer of powers of the owner to another person. The relationship between the property manager and the owner-founder of the department is trustworthy. At the same time, the contract is the basis for a binding legal relationship between the founder of the management and the manager, where the latter owns, uses, disposes of property within the limits specified in the contract.

The manager carries out management activities not only in relation to the property transferred to him under the contract. The manager (trustee) is transferred property (property) powers on the basis of a contract, which is a form of regulation of both binding relationships between the same parties. In order to exercise the powers of a material nature, the fiduciary owner has powers derived from the content of the right of ownership, the absolute nature of which may be limited by the contract. That is, in the process of management activities, the manager acquires real rights to the property, which is the result of the exercise of his powers of trust owner, which consist in the possession, use and disposal of property.

The author considers the right of expectation under the property management contract as an integral part of the property of a civil rights object with limited property rights, according to which the owner of this right is endowed with certain but not all rights of the property owner. real right to the relevant property in the future.

Trust property rights can be considered as a set of powers that provide a person with the opportunity to exercise subjective civil rights to own, use and dispose of material objects at will and within the powers defined by law and contract.

Вступ. В умовах сьогодення все частіше набуває актуальності укладання договорів управління майном. У статті автор спробував проаналізувати юридичну конструкцію довірчої власності з позицій цивілістичного вчення про речові та зобов'язальні права, охарактеризувати специфіку правовідносин, що виникають у разі укладення договору управління майном про встановлення довірчої власності, розкрити проблемні аспекти правового регулювання відповідних суспільних відносин. Даною проблематикою займалися деякі вчені-юристи, зокрема, це питання у своїх працях проаналізували такі науковці-цивілісти, як Р. Майданик, О. Дзера, В. Луць, В. Коссака, Ю. Заїка, Н. Кузнєцова, І. Венедіктова, Г. Буйаджи та ін.

Виклад основного матеріалу. Відносини довірчої власності виникають на підставі договору управління. Поняття договору управління міститься в ст. 1029 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [1]. З дефініції «договір управління майном» можна виокремити ознаки, які властиві цьому договору і формують відносини довірчої власності.

Визначальним є те, що названий договір є правовою формою передання правомочностей власника до іншої особи – довірчого власника. Договір управління є своєрідним титулом, що посвідчує повноваження довірчого власника.

Зміст будь-якого договору згідно зі ст. 628 ЦК України становлять умови, визначені на розсуд сторін і погоджені ними, та умови, які

є обов'язковими відповідно до приписів актів цивільного законодавства [1]. Зміст договору визначає права та обов'язки сторін, пов'язані з нормами цивільного права безпосередньо, оскільки вони передбачаються сторонами з метою регулювання своїх взаємовідносин за наперед визначеними правилами поведінки (договірними умовами). Тому договір є не просто домовленістю між сторонами, а насамперед індивідуальним регулятором відносин між контрагентами. Натомість закон діє як загальний нормативний регулятор приватноправових відносин [2, с. 22].

Договір управління спрямований на організацію та формування засад довірчого управління майнового об'єкта цивільних правовідносин. У рамках названого договору здійснюється передача повноважень власника іншій особі. Відносини між управителем майна та власником-установником управління мають довірчий характер. Водночас договір є підставою виникнення зобов'язального правовідношення між установником управління та управителем. Останній володіє, використовує, розпоряджається майном у межах, визначених договором. Управитель може здійснювати фактичні та юридичні дії з управління в інтересах установника управління або вигодонабувача.

На підставі договору управління власник передає управителеві разом із річчю (майном) частину своїх правомочностей з володіння, користування і розпорядження, межі яких установлені договором. Речові та зобов'язальні відносини з приводу речей є майновими. Речові відносини є майновими за своєю суттю. Традиційно вирішальне значення в сучасному цивільному праві мають цивільні майнові відносини, які складаються між людьми з приводу майна, результатів робіт, послуг, інших майнових благ.

До майнових відносин належать відносини власності та цивільного обігу. Відносини власності – це майнові відносини в статиці, зміст яких становлять права володіння, користування і розпорядження майном. Відносини обігу мають товарно-грошовий характер. І.А. Бірюков та Ю.О. Заїка визначають майнові відносини як конкретні вольові відносини з приводу належності, використання чи переходу нерухомого і рухомого майна та інших матеріальних благ від одного суб'єкта до другого [3, с. 4]. На думку Є.В. Гузь, майнові відносини – це вольові відносини з приводу речей та інших матеріальних благ, що визначають правомочності власника майна, пов'язані з володінням, користуванням, розпорядженням майном за умови, що ці правомочності набуті на законних підставах [4, с. 114].

Предметом договору управління майном є два взаємопов'язані об'єкти – діяльність і майновий

еквівалент. З одного боку, діяльність охоплює повноваження управителя здійснювати правомочності, встановлені договором управління, а з іншого – об'єктом правовідносин є конкретне майно, яке охоплює як окремі речі чи їх сукупність, так і майнові права. Таким чином, у рамках предмету договору управління майном поєднується характеристика матеріалізованого об'єкта, який передається в управління, і фактичні та юридичні дії, які має право вчиняти управитель (довірчий власник). Поєднання зобов'язальних (відносних) та абсолютних (речових) правомочностей у рамках договірних відносин з управління свідчить про змішану природу договору управління як підставу виникнення цивільних прав та обов'язків. Останні регулюються як договором, так і положенням закону.

Майно, передане в управління, має бути відокремлене від іншого майна власника. Кількісний склад такого майна має охоплюватися поняттям об'єкту довірчої власності. При цьому слід розрізняти ціну послуги управління та вартість майна, переданого в управління. Це необхідно для оцінки ефективності управління в контексті збільшення управлінської маси довірчої власності.

Умови договору управління визначають зміст прав і обов'язків сторін у зобов'язальному правовідношенні. У частині регулювання речових відносин застосовуються положення, що регулюють правомочності абсолютного характеру. При цьому титульний власник (управитель) має стосовно установника управління лише обов'язки.

Речово-правовий аспект регулювання абсолютних прав, які здійснюються титульним (довірчим) власником, регулюються також нормами інституту права власності. При цьому повинні враховуватися форма права власності (державна, комунальна чи приватна) та правовий режим конкретного об'єкта права власності.

Визначивши в законі повноваження власника, законодавець тим самим надав йому можливість приймати рішення щодо реалізації своїх повноважень самостійно чи за допомогою (участю) інших осіб. Статус довірчого власника відповідає положенням норм речового права щодо здійснення повноважень власника. Зазначені повноваження переходять до довірчого власника на основі певного титулу, яким і є договір управління. У його змісті встановлюються, крім прав та обов'язків зобов'язального характеру, також межі здійснення речових повноважень.

Право власності власник здійснює самостійно, без посередництва інших осіб. Йдеться про задоволення особистих потреб, а також використання свого майна для отримання прибутку (доходу) з метою підприємницької діяльності. Відносність цивільних прав у зобов'язальних відносинах

пов'язується з наявністю іншого контрагента (учасника) цивільних відносин.

У речових відносинах, похідних від права власності, зміст буде розщеплюватися на окремі правомочності. Їх здійснення можливе безпосередньо титульним (довірчим) власником. Однак виникненню речових відносин передують юридичний факт надання їх власником на підставі договору або їх набуття на основі приписів законодавства.

Правовою формою передання речових правомочностей титульному власнику на основі волевиявлення є договір. Таким чином, договір є підставою виникнення зобов'язальних та речових відносин. Відповідно, зобов'язальні права та обов'язки посередника в здійсненні правомочностей власника будуть визначатися договором. Відмінність у речово-правовому аспекті полягає в тому, що власник майна, який передав його на підставі договору управління в довірчу власність, не може реалізовувати свої повноваження власника протягом строку дії договору управління майном у частині речей, що становлять предмет названого договору. Це не означає, що установник управління не має права контролювати здійснення повноважень довірчим власником, які полягають у вчиненні фактичних і юридичних дій щодо переданого йому майна.

Закон не конкретизує перелік дій, які становлять зміст повноважень управителя як довірчого власника, хоча договором можуть установлюватися також конкретні повноваження довірчого власника з володіння, користування та розпорядження довіреним йому майном. Особливу значимість має визначення обсягу права розпорядження довіреним йому майном. Адже довірчий власник (управитель) може укласти договори з третіми особами. Відповідно, речове суб'єктивне право розпорядження може бути обмежене обсягом правомочності, визначеної в договорі.

Ці правомочності можуть обмежуватися окремими майновими правами, наприклад, без права розпоряджатися переданим у довірче управління майном. Тобто повноваження довірчого власника (управителя) зводиться до фактичних дій з управління майном.

ЦК України визначає обов'язки управителя в договірних відносинах, не встановлюючи перелік обов'язків установника управління. Однак, виходячи з характеристики змісту договору управління, можна дійти висновку, що названий договір є двосторонньо-зобов'язальним і, відповідно, обидві сторони наділені певними обов'язками.

У речовому аспекті взаємовідносин власника і довірчого володільця першої жодних обов'язків не має. Це дало підстави в літературі трактувати договір управління майном як реальний.

Для реальних договорів характерною ознакою є, крім згоди сторін, також передання майна або вчинення певних дій.

На думку Р.А. Майданика, договір довірчого управління майном є реальним, якщо інше не передбачено законом або не виникає із суті цих відносин. Зокрема, автор вважає консенсуальними договори довірчого управління державними корпоративними правами та договори довірчого управління нерухомим майном [5, с. 295].

Стверджуючи, що договір управління майном є реальним, І.В. Венедіктова допускає можливість характеризувати договір управління майном консенсуальним залежно від об'єкта, над яким установлюється довірче управління, наприклад, договір довірчого управління державними корпоративними правами, договір довірчого управління майном. До того ж вона зазначає, що ЦК України не містить норми, яка би передбачала, що передача майна є обов'язковим юридичним фактом, який буде підставою виникнення правовідносин з довірчого управління майном [6, с. 68].

Зазначені автори не виключають критерію консенсуальності для договорів, що опосередковують передання майна в довірче управління. З позиції зобов'язального права момент передання майна в довірчу власність пов'язується з виникненням прав та обов'язків у сторін.

Речові права також виникають із фактичною наявністю матеріального об'єкта у довірчого власника. Потенційний управитель не може вимагати у власника передання йому в довірче управління майна, оскільки в нього немає такого суб'єктивного цивільного права. Речові правомочності титульний власник набуває з моменту передачі йому матеріального об'єкта.

У рамках договору управління майном власник може передати частково тріаду повноважень, що становлять зміст права власності, іншій особі – управителю, залишаючись при цьому суб'єктом права власності. На цьому заснована правова можливість передавати своє майно в управління іншій особі, що, однак, не веде до переходу права власності до управителя. Таким чином, під час здійснення управління відбувається не розчленування права власності між установником управління та управителем, а реалізація волі власника майна шляхом передачі управителю належних йому повноважень щодо здійснення правомочностей володіння, користування та розпорядження відповідним майном [7, с. 13].

Управителю (довірчому власнику) передаються майнові (речові) повноваження на підставі договору, який є формою регулювання водночас зобов'язальних взаємовідносин між цими ж сторонами. Для реалізації повноважень речового характеру довірчий власник має похідні від

змісту права власності правомочності, абсолютний характер яких може бути обмежений договором.

Повноваження титульного власника, які виникають на підставі договору, становлять зміст довірчої власності. Договір управління майном є юридичною формою передання окремих повноважень власника довірчій особі – довірчому власнику. При цьому він залишається де-юре суб'єктом абсолютного права власності на передане майно. Тому не можна погодитися із внесенням змін до дефініції ст. 316 ЦК України, якою було виключено договір управління майном серед підстав виникнення довірчої власності. Однак у ч. 2 ст. 1029 ЦК України законодавцем надалі передбачено, що договором управління майном може засвідчуватися виникнення в управителя права довірчої власності на отримане в управління майно [1].

Інвестор фонду операцій з нерухомістю може вимагати заміни управителя та розірвання договору управління. Серед інших негативних наслідків є і позбавлення управителя права на винагорода, якщо відбулося зниження вартості чистих активів у розрахунку на один сертифікат фонду операцій з нерухомістю порівняно з ціною первинного розміщення цих сертифікатів на величину понад п'ять відсотків. Пониження вартості інвестиційних сертифікатів можна розглядати як завдані збитки діями чи бездіяльністю управителя інвесторам – власникам сертифікатів. У результаті можливим наслідком може бути припинення фонду операцій з нерухомістю та викуп сертифікатів фонду управителем. Зазначені негативні правові наслідки пов'язані із зобов'язальними відносинами, які виникають на підставі договору управління інвестованими коштами з управителем фонду операцій з нерухомістю.

Отже, власник інвестиційних сертифікатів не має правових засобів впливати на інших учасників, з якими не перебуває в договірних відносинах. Відповідальність за вибір контрагентів повинен нести управитель фонду операцій з нерухомістю.

Відносини між власником сертифікатів та управителем фонду операцій з нерухомістю мають майновий характер. О.І. Міхно відносить до майнових прав як об'єктів цивільних правовідносин такі, що: можна відділити від суб'єктів таких правовідносин, оскільки відсутній нерозривний зв'язок з їхньою особистістю; є обороздатними; мають грошовий вираз; набуваються суб'єктами на підставі правочинів чи інших юридичних фактів. Майнові права як об'єкт цивільних правовідносин О.І. Міхно диференціює на: речові, зобов'язальні, корпоративні й виключні права [8, с. 12].

Однак більшість учених не ототожнюють майнові права з об'єктами права власності, вважаючи їх як суб'єктивні права учасників

правовідносин, пов'язані з володінням, користуванням та розпорядженням майном, а також з матеріальними (майновими) вимогами, що виникають між учасниками цивільного обігу з приводу розподілу цього майна та обміну (товарами, послугами, виконанням робіт, грошима, тощо) [9, с. 434].

Із цього приводу О.В. Дзера стверджує, що не можуть бути об'єктом права власності нереалізовані майнові права та невиконані договірні зобов'язальні чи інші права; об'єктами права власності можуть бути лише ті об'єкти цивільних прав, які мають речово-правовий характер, існують об'єктивно в тій чи іншій формі, доступній для реального володіння, користування чи розпорядження [10, с. 617].

Це стосується взаємовідносин між власником сертифікатів фонду операцій з нерухомістю та управителем фонду. Права та зобов'язальні характер. Однак передання в довірче управління грошових коштів не звільняє управителя від належної турботливості з управління набутого майна та майнових прав в інтересах довірителя.

Свого часу постановою Судової палати в цивільних справах Верховного Суду України від 30 березня 2016 року в справі № 6-3129цс15 обґрунтовано висновок, що майновими правами визнаються будь-які права, пов'язані з майном та відмінні від права власності, в тому числі права, які є складовою частиною права власності (права володіння, користування, розпорядження), а також інші специфічні права та право вимоги. Майнове право, яке можна визначити як право очікування, є складовою частиною майна як об'єкта цивільних прав. Майнове право – це обмежене речове право, за яким власник цього права наділений певними, але не всіма правами власника майна, на яке засвідчує правомочність його власника отримати право власності на нерухоме майно чи інше речове право на відповідне майно в майбутньому [11].

Управитель здійснює управлінську діяльність не лише стосовно майна, переданого йому за договором. У процесі управлінської діяльності управитель набуває речові права на майно, яке є результатом здійснення його повноважень довірчого власника, які полягають у володінні, користуванні та розпорядженні майном.

Законні очікування є наявним майновим активом (об'єктом, майном), пов'язаним із майбутніми майновими вигодами. Ознаками законних очікувань у майновому аспекті є те, що вони мають економічну цінність, яка може бути виражена в грошовому еквіваленті. Це найважливіша

ознака змістовної характеристики будь-якого майна в розумінні ст. 1 Протоколу №1 Європейської конвенції про захист прав людини й основоположних свобод [12, с. 210].

Це виключає з обсягу поняття «законні очікування», «майбутні об'єкти» (ті, що виникнуть у майбутньому). А зважаючи на те, що законні очікування є майновим активом, з обсягу цього поняття виключаються й об'єкти, що не мають економічної цінності (нездатні оцінюватися в грошовому еквіваленті) та борги (обов'язки, пасив). Водночас виникає можливість стверджувати, що поняття законних очікувань як об'єкта права мирного володіння майном за певних обставин охоплює собою такі відомі національній системі права майнові блага, як майнові права на речі (сукупності речей). Майнове право набуває функціонального значення законних очікувань у виникненні конструкції «право на право» і не тотожне суб'єктивному праву на нього (праву на цей актив). Речі (сукупності речей) набувають функціонального значення законних очікувань, коли їх використання за цільовим призначенням має призвести до появи певних економічних вигод, які були набуті саме для цього. Це повною мірою стосується речових прав, які набуваються управителем у процесі управлінської діяльності на майнові об'єкти, отримані в довірчу власність. Останні не охоплюються предметом договору управління, який був укладений раніше [13, с. 75].

Вітчизняна судова практика розглядає майнове право очікування складовою частиною майна як об'єкта цивільних прав з обмеженим речовим правом, відповідно до якого володілець цього права наділений певними, але не всіма правами власника майна, та, як засвідчує правомочність його власника, отримати право власності чи інше речове право на відповідне майно в майбутньому.

ЦК України не визнає «право очікування» речовим правом. Як об'єкт майнових відносин його

можна розглядати в аспекті майнового блага, що буде об'єктом права власності певного суб'єкта. У нашому випадку повноваження управителя як довірчого власника будуть спрямовані на отримання вигоди в інтересах інвестора. При цьому він учиняє юридичні дії з використання об'єкта нерухомості, збудованого за рахунок інвестованих довірцем коштів.

Право очікування інвестора полягає в набутті майнових прав у майбутньому на дохід, отриманий від господарської діяльності управителя фонду операцій з нерухомістю. Відповідно, управитель має речове право володіти, користуватися та в межах, визначених законом та договором управління, розпоряджатися об'єктом нерухомості з метою отримання прибутку (доходу) для подальшого розподілу серед довірцелів (інвесторів). Зазначені правомочності управитель повинен здійснювати на засадах розумності, добросовісності та турботливості щодо об'єкта інвестиційної діяльності, що загалом відповідає положенням, які визначають обов'язки довірчого власника.

Майнове право очікування може виникати в різних правових конструкціях. Зазначене майнове право поєднує як договірні відносини, так і речові, охоплюючи норми зобов'язального та речового права.

Висновки. Договір управління майном є юридичною формою передання окремих повноважень власника довірчій особі – довірчому власнику. При цьому установник управління залишається де-юре суб'єктом абсолютного права власності на передане майно. А тому довірчі речові права можна розглядати як сукупність правомочностей, які забезпечують особі можливість здійснювати суб'єктивні цивільні права щодо володіння, використання та розпорядження матеріальними об'єктами за своєю волею та в межах повноважень, визначених законом та договором.

Література

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Офіційний вісник України*. 2003. № 11. Ст. 461.
2. Гриняк А.Б. Договір у механізмі правового регулювання приватноправових відносин. *Актуальні проблеми приватного права: договір як правова форма регулювання приватних відносин* : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 95-й річниці з дня народження д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР В.П. Маслова. Харків : Право, 2017. С. 21–24.
3. Бірюков І.А. Заїка Ю.О. Цивільне право України. Загальна частина : навчальний посібник. Київ : КНТ, 2006. 480 с.
4. Гузь Є.В. Майнові відносини та їх характерні ознаки. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2003. № 12. С. 112–118.
5. Майданик Р.А. Проблеми довірчих відносин у цивільному праві. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2002. 502 с.
6. Венедиктова І.В. Договір довірчого управління майном в Україні : навчально-науковий посібник. Харків : Консум, 2004. 216 с.
7. Албу А.А. Цивільно-правове регулювання управління майном : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Івано-Франківськ, 2016. 18 с.

8. Міхно О.І. Майнові права як об'єкти цивільних правовідносин. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 8. С. 10–12.
9. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : у 2 томах. 4-те вид. переробл. і доповн. / за ред. О.В. Дзери. Київ : Юрінком Інтер, 2011. Т. 1. 808 с.
10. Цивільне право України. Загальна частина : підручник / за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнєцової, Р.А. Майданика. Затвердж. переробл. і доп. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 653 с.
11. Постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 30.03.2016 р. у справі № 6-3129цс15. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/56973846> (дата звернення: 29.10.2020).
12. Карнаух Б.П. Поняття майна в контексті статті 1 Протоколу № 1 до Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. *Проблеми законності*. 2016. Вип. 132. С. 205–214.
13. Сліпченко С.О. Ознаки законних очікувань як виду майна. *Проблеми цивільного права та процесу* : тези доповідей науково-практичної конференції, присвяченої 95-й річниці від дня народження О.А. Пушкіна (Харків, 22 травня 2020 р). Харків : ХНУВС, 2020. С. 72–75.

References

1. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy (2003) Zakon Ukrainy vid 16.01.2003 № 435-IV [Law of Ukraine from 16.01.2003 № 435-IV]. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, no. 11, pp. 461.
2. Hryniak A.B. (2017) Dohovir u mekhanizmi pravovoho rehuliuвання pryvatnopravovykh vidnosyn [Agreement in the mechanism of legal regulation of private law relations]. *Aktualni problemy pryvatnoho prava: dohovir yak pravova forma rehuliuвання pryvatnykh vidnosyn: materialy nauk.-prakt. konf., prysviach. 95 richnytsi z dnia narodzhennia d-ra yuryd. nauk, prof., chl.-kor. AN URSS V. P. Maslova*. Kharkiv: Pravo, pp. 21–24.
3. Biriukov I.A. Zaika Yu.O. (2006) Tsyvilne pravo Ukrainy. Zahalna chastyna: navchalnyi posibnyk [Civil law of Ukraine. General part: textbook]. Kyiv: KNT.
4. Huz Ye.V. (2003) Mainovi vidnosyny ta yikh kharakterni oznaky [Property relations and their characteristics]. *Biuletyn Ministerstva yustytssii Ukrainy*, no. 12, pp. 112–118.
5. Maidanyk R.A. (2002) Problemy dovirchyykh vidnosyn u tsyvilnomu pravi [Problems of trust in civil law]. Kyiv: Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr «Kyivskiy universytet».
6. Venediktova I.V. (2004) Dohovir dovirchoho upravlinnia mainom v Ukraini: navchalno-naukovy posibnyk [Trust management agreement in Ukraine: a textbook]. Kharkiv: Konsum.
7. Albu A.A. (2016) Tsyvilno-pravove rehuliuвання upravlinnia mainom [Civil law regulation of property management] (PhD Thesis), Ivano-Frankivsk.
8. Mikhno. O.I. (2013) Mainovi prava yak obiekty tsyvilnykh pravovidnosyn [Property rights as objects of civil law]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, no. 8, pp. 10–12.
9. Dzera O.V. (ed.) (2011) Naukovo-praktychni komentar Tsyvilnoho kodeksu Ukrainy u 2 tomakh. 4-te vyd. pererobl. i dopovn. [Scientific and practical commentary on the Civil Code of Ukraine in 2 volumes. The 4th type. reworked and add.]. Kyiv: Yurinkom Inter, vol. 1.
10. Dzera O. V., Kuznietsova N. S., Maidanyk R. A. (ed.) (2016) Tsyvilne pravo Ukrainy. Zahalna chastyna: pidruchnyk [Civil law of Ukraine. General part: textbook]. Kyiv: Yurinkom Inter.
11. Postanova Sudovoi palaty u tsyvilnykh spravakh Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 30.03.2016 u spravi № 6-3129tss15 [Resolution of the Judicial Chamber for Civil Cases of the Supreme Court of Ukraine of 30.03.2016 in the case №6-3129tss15]. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/56973846>
12. Karnaukh B.P. (2016) Poniattia maina v konteksti statti 1 Protokolu № 1 do Yevropeiskoi konventsii pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod [The concept of property in the context of Article 1 of Protocol № 1 to the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms]. *Problemy zakonnosti*, art. 132, pp. 205–214.
13. Slipchenko S.O. (2020) Oznaky zakonnykh ochikuvan yak vydu maina. Problemy tsyvilnoho prava ta protsesu [Signs of legitimate expectations as a type of property. Problems of civil law and process]. *Tezy dopovidei naukovo-praktychnoi konferentsii, prysviachenoї 95 richnytsi vid dnia narodzhennia O.A. Pushkina* (Kharkiv, 22.05.2020). Kharkiv: KhNUVS.